

Ifern, Francesch

Compendi Breu de las Qvatre Reglas Generals de la Arithmetica Practica, que son: sumar, restar, multiplicar, y partir; ab algunas Reglas necessarias per los Negociants; ab una Taula al fi, para saber a raho de tant lo Any, a quant ve per lo Mes... / compost per lo Reverent Francesch Ifern.

Barcelona : En casa de Anton Arroque, 1750.

Signatura: FEV-AV-P-00797

La obra reproducida forma parte de la colección de la Biblioteca del Banco de España y ha sido escaneada dentro de su proyecto de digitalización

<http://www.bde.es/bde/es/secciones/servicios/Profesionales/Biblioteca/Biblioteca.html>

Aviso legal

Se permite la utilización total o parcial de esta copia digital para fines sin ánimo de lucro siempre y cuando se cite la fuente

Ex libris

Jesús Rodríguez Salmones

3407

EAS

Nº 120

C. B. 6000000-122935

FEU-AV-P-00797

110

Delante

(hojas 1450)

COMITE DE BAHIA

INSTITUTO CENTRAL
DE LA
ARITHMETICA
PRÁCTICA

QUE SON

UNOS DE LOS MEJORES Y MAS

UTILIZADOS EN EL MUNDO

PARA LA ENSEÑANZA DE LA

ARITHMETICA

Y DE LA ALGEBRA

Y DE LA GEOMETRIA

Y DE LA TRIGONOMETRIA

Y DE LA ESTADISTICA

Y DE LA ECONOMIA

Y DE LA FISIQUA

Y DE LA QUIMICA

Y DE LA AGRICULTURA

Y DE LA MEDICINA

Y DE LA FARMACIA

4.4

COMPENDI BREU
DE LAS 110
QUATRE REGLAS GENERALS
DE LA
ARITHMETICA
PRACTICA,

QUE SON:

SUMAR, RESTAR, MULTIPLICAR, Y PARTIR;
ab algunas Reglas necessarias per los Negociants;
ab una Taula al fi, pera saber à rahò de tant
lo Any, à quant ve per lo Mes,
y per lo Dia.

COMPOST

PER LO REVERENT FRANCESC HERNANDEZ
*Prevere, y Beneficiat de la Cathedral de Gerona,
y Mestre en est Art, en lo Estudi Major
de dita-Cintat.*

Dirigit al Discret Lector:

(*)

Barcelona: En Casa de ANTON ARROQUE;
al carrer de la Argenteria;

COMPLINDI BIBLI

DE LA

DE LA

DE LA

ARITHMETICA

PRACTICA

DE LA

SUMMA, RESTAR, MULTIPLICAR, DIVIDIR

COMPOSIT

Enlight of Direct Knowledge

AL BENEVOLO LECTOR.

HAvent experimentat, y considerat la gran falta, y necessitat, que tenen los homens, y la falta que los fa (particularment á alguns que vàn continuadament ab lo Negoci) el no saber alomenos las quatre Reglas Generals de la Arithmetica Practica, que son: Sumár, Restár, Multiplicár, y Partir. Y tal vegada no las saben; ja per apareixerlos dificultosas, ja per no tenir conveniencias de Mestres, per estarne ausents: Me ha aparegut fer un Breu Compendi de ditas quatre Reglas. Sent aixi, que no falta la mia ensenyança, per haverhi moltes Arithmeticas: Però com son en Llengua Castellana, judicant haverhi algú, ó alguns que no la entenen, posada ab alguns termes remots de nostre Idio-

ma ; he volgút explicarlas en nostra
Llengua Cathalana , fent est Compen-
di de ellas ab la major claredat possi-
ble , perque puga qualsevol apendrer-
las ab brevedat , y poch treball , que
es, Amat Lector , lo unich si he tingút
per dedicarte aquest Breu Compendi,
mogút de la gran voluntat , y aficio,
que te tinch.

Ton afectat

Francesch Ifern, Prevere.

COMPENDI BREU

DE LAS QVATRE REGLAS

Generals de la Arithmetica Practica,
que son: Sumàr, Restàr, Multi-
plicar, y Partir.

CAPITOLI.

*DE LAS COSAS NECESSARIAS,
per la intelligencia de las quatre
Reglas Generals.*

DONANT principi à la Obra, es pre-
cis enenyar las xifras, ò lletras, que
componen las ditas Reglas: las quals
son deu; çò es, nou significativas, y
una no significativa; las significativas,
son aquellas, que significan son propri valor; aixi
com esta 3 que significa tres. Y aixi las demès:
la no significativa, es aquella, que de si sola no
significa cosa alguna. com es lo zero, que per si
no significa res, conforme las veuràs aqui posa-
das en son ordre, y anomenadas per sos noms.

Primers principis

1. un.
2. dos.
3. tres.
4. quatre.
5. cinch.
6. sis.
7. set.
8. vuyt.
9. neu.
0. zero.

Sabudas las ditas xifras, es menester pera donar majors nombras, y significacions à ditas xifras, ò lletres po'arlas en la forma seguent.

Nombra.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	0.
Dezèna.
Centèna.
Milàr.
Dezèna de milàr.
Centèna de milàr.
Compra.
Dezèna de compra.
Centèna de compra.
Milàr de compra.
Dezèna de milàr de compra.
Centèna de milàr de compra.
Compra de compra.

Ab estas 13. xifras bastarà, pera donar suficient noticia pera nombrar, per esser nombra crescut, y altrament seria no acabar may, puix lo nombrar es infinit.

Anèm

Anèm ab brevedat explicant esta nombra. La primera, ò las primeras xifras, significan nombras (conforme las veuràs anomenadas per est nom *Nombra*) y es dir, que cada una de ellas anomena son propri valor: com es 2. vol dir *dos*, y esta 8. vol dir *vuyt*, &c. La segona xifra, que li correspon aquelt nom *Dezèna*, vol dir, que tantas *dezènas* val, com la xifra es: Y així lo 4. vol dir *quaranta*, que ajustada ab 8. del nombra, dirà *quaranta vuyt*. Y així també la tercera, que li correspon *Centèna*, significa, que son tants cents com es dita xifra; Y així lo 8. vol dir *vuyt cents*, que ajustada ab las dos primeras, dirà *vuyt cents quaranta vuyt*; y així també la quarta *Milàr*, la quinta *Dezèna de milàr*, conforme las veus anomenadas ab sos noms corresponents.

Pera major intelligencia de la *Nombra* passada, si convè nombrar una partida crescuda, podràs dividir las xifras de tres, en tres; çò es, començant per las de la ma dreta desta manera; després de las tres primeras, posaràs un zero un poch baix, perque se conega, que no fa numero. A las tres segonas posaràs 1. de la manera, que has posat lo zero. Després a las tres terceras posaràs un zero. A las tres quartas un 2. y així anant posant un zero, y una xifra entreposadas; advertint, que lo zero vol dir *Milànars*; lo 1. *Compta*; lo 2. *Compta de Compta*; lo 3. *Compta de Compta de Compta*, y així de las demès, anomenant tantas vegadas *Compta*, com la xifra val, conforme veus en practica en esta quantitat.

216 719 872 716 886

Que volen dir 216. Comptas de Comptas,
719. Mil 872. Comptas 716. Mil 886. ab estas
basta rà pera nombrar.

CAP. II. AB QUE SE DECLARA,
y explica la primera Regla General,
dita Sumàr.

Sumàr, no es altra cosa, que ajustar dos, ò molts
numeros, ò quantitats de una mateixa espe-
cie en una, com si volguès ajustar 87. ab 93. diria,
que suma 180. dich de una mateixa especie; per-
que si una cosa son canas, y altra son diners, no se
podè sumàr sino cada cosa per si, com es, diners ab
diners, canas ab canas, y qualsevols altres especies.

Advertint, que los numeros que voldràs sumàr
sien posats ab la deguda forma; çò es, que las De-
zenas se poseñ baix las Dezenas: las Centenas
baix las Centenas; y aixi los demès nombras,
conforme veuràs en las dos Reglas següents.

7 0 7 4.

- 1 4 8.

4 8 0 1.

8 4 0 0.

- - 7 0.

2 0 4 9 3.

7 1 7 4.

4 8 4 8.

8 4 7 1.

2 0 4 9 3.

Y així començant als nombras, (que son las primeras xifras de la ma dreta) diràs, 4, y 8 son 12, y 1 son 13, posaràs lo 3 fora la rallera, y fora la xifra que sumas, y portaràs una dezena, dient: poso 3, y porto 1, lo qual ajustaràs à las segonas, que si be miras son dezenas, dient, 1 que porto, y 7 son 8, y 4 son 12, y 7 son 19, diràs, poso 9, y porto 1, passaràs en lo tercer orde, dient, 1 que porto, y 1 son 2, y 8 son 10, y 4 son 14, diràs, poso 4, y porto 1, lo qual ajustaràs à las del quare orde, y diràs, 1 que porto, y 7 son 8, y 4 son 12, y 8 son 20, diràs; pos 0, y porto 2 dezenas; y perque no hi ha mes que sumar, posaràs estos 2 que portas un poch mes atràs, y quedaràn sumadas las dos Reglas: desta manera ne faràs quantas vullas de majors, y menors quantitats.

Y perque en lo sumar se troban de ordinari sumar dos, ò moltas especies de monedas, de mesures, ò de pesos en una mateixa Regla, la qual se anomena Sumar Compost: Pera donar major noticia, es menester primer saber lo valor de las monedas, mesuras, y pesos, que en nostra Cathalunya se practican, que son las següents.

TAULA DEL VALOR DE LAS MONEDAS, Medidas, y Pesos de Catalunya.

L O Sou te	12 diners.
Lo Real te	24 diners.
Lo Real te	2 sous.
La Lliura te	20 sous.
Lo Ducat te	24 sous.
Lo Escut te	21 sou.
Lo Flori te	17 sous.
La Castellana te	30 fs 6 diners.
Lo Real de bellò Castellà te	34 maravedisos.
Lo Real de Aragò te	64 maravedisos.
Lo Real de 8. moneda de bellò	15 reals.
Lo Real de 8. moneda de Aragò	8 reals.
La Carrega te	3 quintars.
Lo Quintar te	4 robas.
La Roba te	26 lliuras.
La Lliura te	12 onças.
La Onça te	4 quarts.
Lo Quart te	4 argents.
Lo Argent te	36 grans.
Lo March te	8 onças.
La Cana te	8 palms.
Lo Palm te	4 quarts.

EN BARCELONA.

La Quartera te	12 cortans.
Lo Cortà te	4 petits.

La

La Carrega de Oli te	30 cortans.
Lo Cortà te	16 quartas.
La Carrega del Vi te	32 cortès.
Lo Cortè te	4 maytadellas.

È N G E R O N A.

La Quartera te	4 cortans.
Lo Cortà te	3 mesurons.
Lo Mesurò te	4 picotins.
La Carrega de Oli te	10 mayals.
Lo Mayal te	3 copas.
La Copa te	8 maytadellas.
La Carrega del Vi te	2 botas.
La Bota te	4 mallals.
Lo Mallal te	8 cortans.

Sabudas ja las Monedas, Mesuras, y Pesos, te posarè aquí algunas Reglas del Sumar Compòst, corresponent à las Monedas, Mesuras, y Pesos mes necessarias, com las veuràs seguidament posadas.

Exemple I. De Sumar lliuras, sous, y diners.

- 4 1 lliura, 7 sous, 8 diners.
- 1 9 lliuras, 10 sous, 10 diners.
- 9 lliuras, 1 sou, 2 diners.
- 4 0 lliuras, 13 sous, 8 diners.

1 1 0 lliuras, 13 sous, 4 diners.

Pera sumar esta, y altres de la mateixa especie, posa la Regla en forma, y feta la ralleta com

mença à la ma dreta, dient: 8, y 10 son 18, y 2 son 20, y 8 son 28: ara has de mirar en estos 28 diners quants sous hi ha, y per rahò que lo sou es 12 diners, diràs, que hi ha 2 sous, y 4 diners; posa los 4 diners sota los diners que has sumat, y portaràs los dos sous, los quals ajustaràs ab los demès sous, y los sumaràs desta manera: 2 que porto, y 7 son 9, y 1 son 10, y 3 son 13, pos 3, y porto 1, y diràs, 1 que apporto, y 1 son 2, y 1 son 3; ara diràs, la mitat de 3 es 1 lliura, y la mitat que queda son 10 sous, que ab lo 3 fan 13 sous, (dich la mitat, perque si be notas cada una de las dezenas valen 10 sous, y per rahò que dos vegadas deu sous fan una lliura) ara passaràs à sumar las lliuras, dient: 1 que porto, y 1 son 2, y 9 son 11, y 9 son 20, posa 0, y porto 2, los quals ajustaràs al segon orde, dient: 2 que porto, y 4 son 6, y 1 son 7, y 4 son 11, posa 1, y porta 1, perque no hi ha mes que sumar posaràs lo 1 un poch avangat à la ma esquerra: conforme ho veus aqui.

Exemple II. De sumar ducats.

271 ducats, 18 sous, 8 diners:

187 ducats, 13 sous, 9 diners.

408 ducats, 22 sous, 7 diners.

198 ducats, 23 sous, 5 diners.

1067 ducats, 6 sous, 5 diners.

Pera sumar los ducats, has de mirar los diners quants sous fan (aixi com has fet en lo sumar de la Regla passada) y després ajustar los sous , y ajustats , mirar quants ducats hi ha ; çò es , quantas vegadas 24 hi ha , per rahò quel ducat te 24 sous , que seràn 78 sous , que fan 3 ducats , y 6 sous ; posa los 6 sous , y ajustaràs los 3 ducats ab los demès, sumantlos del modo predict , y trobaràs que suman 1067 ducats , 6 sous , y 5 diners , com ho veus en la Regla posada aqui.

Exemple III. De Sumar Canas, Palms, y Quarts.

2 1 cana, 3 palms, 3 quarts.

1 3 canas, 7 palms, 2 quarts.

2 8 canas, 6 palms, 1 quart.

1 8 canas, 3 palms, 3 quarts.

8 2 canas, 5 palms, 1 quart.

En esta no has de mirar altra cosa, sino sumar los quarts, y mirar quants palms fan, y ajustarlos ab los demès, y veuràs quantas canas fan, y las ajustaràs també ab las demès canas, y las sumaràs ab lo modo ordinari; com ho veus en la Regla.

Exemple IV. De Sumar Carregas, Quintars, Robas, y Lliuras.

1 2 carregas, 2 quintars, 3 robas, 18 lliur.

2 6 carregas, 1 quintar, 2 robas, 21 lliur.

7 1 carrega, 1 quintar, 2 robas, 24 lliur.

3 7 carregas, 1 quintar, 3 robas, 19 lliur.

1 4 8 carregas, 2 quintars, 1 roba, 4 lliur.

En esta, com en las demès, miraràs las lliuras quantas robas fan, trobaràs que fan 82 lliuras, que fan 3 robas, y 4 lliuras; pos 4 lliuras à son lloch, y ajusta las 3. robas ab las demès, que juntas suman 13 robas, que son 3 quintars, y 1 roba; posaràs la 1. roba en son lloch, y los tres quintars los sumaràs ab los demès quintars, que junts fan 8 quintars, que son 2 carregas, y 2 quintars; posaràs los 2 quintars à son lloch, y sumaràs las 2 carregas, que aportas ab las demès, anant sumant per dezenas, conforme has sempre fet en totas las Reglas passadas, y quedarà sumada la Regla, conforme la veus aqui.

Estas, crech, seràn bastants pera saber tot mo^o de sumar, que es anant reduhint las menors parts à las majors.

Exemple ultim. Com se ha de fer la prova del Sumar.

8	9	8	1	9	8
2	8	7	1	9	8
1	9	8	8	1	9
<hr style="border: 1px solid black;"/>					
1	3	8	4	2	15
<hr style="border: 1px solid black;"/>					
4	8	6	0	1	7
<hr style="border: 1px solid black;"/>					
1	3	8	4	2	15
<hr style="border: 1px solid black;"/>					

De moltes maneres usan los Autors Aritmètics de proves pera las Reglas de sumar ; però deixant la diversitat que usan (per la brevedat promesa) poso aqui la que me apar millor , perque no sols esta serveix per prova , sino també pera practicar-se millor , pues se suma tres vegadas una mateixa Regla , y se fa desta manera. Suma primer totas las quantitats. Després suma altra vegada, deixant la primera quantitat de dalt. Després suma la segona suma ab la quantitat primera, que deixares, y te farà la primera suma, y quedarà provada, com ho veus. Y així provaràs las demès.

CAP. III. DE LA SEGONA REGLA
General, que es Restar.

Restar, no es altra cosa, que traure una menor quantitat de altre major, la qual major se diu Deute, y la menor Paga, y lo que queda se diu Resta; conforme veuràs en las Reglas següents.

Exemple primer.

<i>Deute.</i>	8 7 2 7 6
<i>Paga.</i>	3 9 1 8 4
	<hr style="border: 1px solid black;"/>
<i>Resta.</i>	4 8 0 9 2
	<hr style="border: 1px solid black;"/>

Posadas ja las quantitats en bona forma; com veus aqui; çò es, la nombra sota lo nombra; las dezenas sota las dezenas; centenars sota las centenars, &c. Comengaràs per la part de la ma dreta, dient desta manera: Qui deu 6 de dalt, y paga 4 de baix, resta deurer 2; passa al segon orde dient, qui deu 7, y paga 8, paga mal; perque de 8 à 10 van 2, y 7 de dalt son 9: posa lo 9 baix la ralleta, y perque has arribat à 10, porta una dezena, y ajustala ab lo 1 de baix, que se segueix, y diràs 2 del 1. Y diràs de la mateixa manera al tercer orde; dient, qui deu 2, y paga 2, queda igual, ò pagat, y posaràs un 0, y passaràs al quart orde,

orde; dient, qui deu 7, y paga 9 paga mal, perque de 9 à 10 va 1, y 7 de dalt son 8, posa lo 8, y porta 1, lo qual ajustaràs ab lo 3 del quint orde, y diràs, que son 4, y diràs, qui deu 8, y paga 4, queda à deurer 4; posaràs lo 4, y serà restada la Regla.

Ja has vist lo modo, y manera de Restar, ab lo qual exemple pots Restar qualsevol quantitat de la mateixa manera. Y perque lo Restar Compost te podia donar cuydado, te vull posar aqui alguns exemples diferents.

Exemple II. de Restar sous, y diners.

<i>Deute</i>	1 9 2 7	sous	1 0	din.
<i>Paga</i>	9 8 1	sou	1 1	din.
<hr/>				
<i>Resta</i>	9 4 5	sous	1 1	din.
<hr/>				

De esta Regla à la antecedent no hi ha altra diferencia, que en los diners; çò es, que quant se paga mal tens de arribar à 12, ab la forma que arribares à 10; y aixi diràs prenent tots los diners junts: Qui deu 10, y paga 11 paga mal, perque de 11 à 12 va 1, y 10 de dalt son 11; posa lo 11, y portaràs un sou, lo qual ajustaràs ab lo un sou, que seràn 2, y passaràs avant, dient: Qui deu 7, y paga 2, queda deurer 5, y proseguiràs dient: qui deu 2, y paga 8, paga mal, perque de 8 à 10

van 2, y 2 de dalt ion 4, posa lo 4, y portaràs 1, y lo ajustaràs ah lo 9 de baix, que feràn 10, y diràs : Qui deu 9, y paga 10, paga mal, perque de 10 à 10 no va res: Posaràs lo 9 de dalt, y portaràs 1, y diràs : Qui deu 1, y paga 1 que portas, queda cabal, y queda feta la Regla.

Exemple III. De Restar lliuras, sous, y diners.

6 4 8 lliuras, 1 0 sous, 9 diners.

3 8 7 lliuras, 1 8 sous, 1 0 diners.

2 6 0 lliuras, 1 1 sous, 1 1 diners.

En esta Regla no hi ha altra dificultat, que en las passadas, sino que los sous los pujaràs à 20, com los diners pujares à 12, y los demès fins à 10, del modo, que te tinch explicat en las Reglas passadas.

Exemple IV. Del Restar Canas, Palms, y Quarts

4 1 8 canas, 3 palms, 2 quarts.

2 8 7 canas, 4 palms, 3 quarts.

1 3 0 canas, 6 palms, 3 quarts.

Aqui te poso esta Regla, perque millor ho pugues entendre, encara que no havia necessitat de posarne de otras, perque en quantas ne hajas de fer, no has de mirar sino de que parts se componen,

nen, lo que pots veurer atras en la Taula dels preus de Mesuras, Pesos, y Monedas, y així perque los palms se componen de quatre quaris, tens de arribar à 4, dient: Qui deu 2, y paga 3, paga mal, perque de 3 à 4 va 1, y 2 de dalt fan 3, los quals posaràs sota, y portaràs 1, lo qual ajustaràs ab los 4. palms, que fan 5 palms. Ara perque 8 palms componen la cana, arribaràs à 8, dient: qui deu 3, y paga 5, paga mal, perque de 5 à 8 van 3, y 3 de dalt son 6; posa 6 baix, y portas 1, lo qual ajustaràs ab las canas, y proseguiràs anant per dezenas, com se ha fet en las Reglas passadas. Y desta manera ne faràs quantas vullas, anant mirant las parts de que se componen, així com en los Ducats à 24, en los Escuts à 21, &c.

Exemple ultim. De que forma se fa la Prova.

Deute 9 2 7 8 7

Paga 2 8 9 8 9

Resta 6 3 7 9 8

Prova 9 2 7 8 7.

La Prova mes usada, y mes infalible es sumar la Paga, y la Resta, y te tindrà de fer la quantitat deguda, com ho pots veurer en lo exemple posat, en lo qual, si sumas lo que quedas à deurer ab lo que has pagat, te farà la mateixa quantitat que devias, y així en totas las que pugas fer.

CAP. IV. DE LA TERCERA REGLA
General, que es Multiplicar.

Multiplicar, no es altra cosa, que ajustar un numero tantas vegadas, com unitats te lo altre per qui se multiplica en una suma; y per esta Regla es menester, que sapias be de memoria esta Taula que se segueix.

2--2--4	4--4--16	7--7--49
2--3--6	4--5--20	7--8--56
2--4--8	4--6--24	7--9--63
2--5--10	4--7--28	7--10--70
2--6--12	4--8--32	<hr/>
2--7--14	4--9--36	8--8--64
2--8--16	4--10--40	8--9--72
2--9--18	<hr/>	8--10--80
2--10--20	5--5--25	<hr/>
<hr/>	5--6--30	9--9--81
	5--7--35	9--10--90
	5--8--40	<hr/>
3--3--9	5--9--45	10--10--100
3--4--12	5--10--50	10--100--1000
3--5--15	<hr/>	10--1000--10000
3--6--18	6--6--36	10--10000--100000
3--7--21	6--7--42	10--100000 un
3--8--24	6--8--48	Compte.
3--9--27	6--9--54	
3--10--30	6--10--60	

Exemple I. De Multiplicar.

Multiplica 7398. canas, ò lliuras, &c.
per 4. unitats.

$$\begin{array}{r} \hline 7398 \\ \times 4 \\ \hline 29592 \\ \hline \end{array}$$

Posada la Regla en forma; çò es, lo Multiplificador baix la multiplicació de las canas, ò altre especie, en la forma està posada esta, començaràs en la ma dreta, dient de esta manera, 4. vegadas 8, fan 32, posa la nombra que es 2, y porta las dezenas, que son 3; ara passaràs à multiplicar lo 9 per lo mateix 4, dient, 4 vegadas 9 fan 36, y las 3 dezenas, que aportas fan 39; posa lo 9, y portaràs las 3 dezenas, y passa à multiplicar la tercera, dient, 4 vegadas 3 fan 12, y 3 que apor- to fan 15; posa lo 5, y portaràs una dezena, y passaràs à la quarta, dient, 4 vegadas 7 fan 28, y una dezena que portas fan 29, posaràs lo 9, y portaràs 2, y perque no hi ha altre xifra que mul- tiplicar posaràs las 2 dezenas que aportas, avançantlas un poch à la ma esquerra, com ho veus aqui, y serà feta la Regla.

* *

*

Exemple II. De Multiplicar.

$$\begin{array}{r}
 7398 \\
 \times 74 \\
 \hline
 29592 \\
 51786 \\
 \hline
 547452
 \end{array}$$

En esta Regla multiplicaràs lo 4 de la manera que te he dit en la passada, per esser las mateixas xifras; sols ara tens de multiplicar la segona, que es lo 7, observant lo modo explicat, sols posaràs la primera xifra baix de la que multiplicas; çò es, baix lo 7, conforme ho veus aqui. Multiplicant 7 vegadas 8 fan 56, posant lo 6 baix endret lo 7, y portaràs lo 5, &c. y sumaràs las dos partidas, y faràn lo que aqui veus sumat.

Exemple III. De Multiplicar.

$$\begin{array}{r}
 18780 \\
 \times 738 \\
 \hline
 150240 \\
 56340 \\
 731460 \\
 \hline
 13859640 \\
 \hline
 60
 \end{array}$$

Esta

Esta Regla se fa com las passadas, anant posant la primera xifra sota la que multiplicas, conforme ho veus aqui, y desta manera ne faràs quantas ne vulles fer, observant dit orde.

Pera passar al Multiplicar Compost, primer es menester entengas alguns principis, ò Reglas necessarias per dit efecte.

Per fer de diners sous pren lo Dotzè, y los dotzens que quedaràn, cada un val un diner.

Exemple.

8 1 8 7 diners quants sous son,

Dotzè 6 8 2 sous 3 diners son.

Per fer de sous diners, multiplica per 12 diners, ajustanthi los diners en cap si ni ha, y serà prova de la primera, y al contrari la primera de la segona, com ho veuràs aqui.

Exemple.

6 8 2 sous 3 diners son,

1 2.

1 3 6 4.

6 8 2.

3.

fan 8 1 8 7 diners.

Pera fer de sous lliuras, pren lo vintè, y cada vintè que quedarà val un sou.

Exem-

Regla tercera

Exemple.

8 1 9 8 sous quantas lliuras son?

 Vintè 4 0 6 lliuras 1 8 sous son.

Per fer de lliuras sous, multiplica per 20, ajustanhi los sous en cap, y serà prova lo un del altre, aixi com dels diners fer sous havèm dit,

*Exemple.*4 0 9 lliuras 18 sous,
2 0 sous.

0 0 0.

8 1 8.

1 8.

8 1 9 8 sous son:

Per fer de reals lliuras, dobla la primera xifra de la ma dreta, y las demès quedan lliuras.

Exemple.

e 8 7 8 1 9 reals quantas lliuras son:

2 8 7 8 1 lliura 1 8 sous son.

Per fer de lliuras reals, ajusta un zero, y si hi ha sous en cap, fets reals, ajustals en lo lloch del zero, y serà prova lo un del altre, com veuràs aquí.

Exem-

Exemple.

2 8 7 8 1 lliura 18 sous quants reals sons

2 8 7 8 1 9 reals.

Ab estos Exemples podràs formarne altres de diferents maneres. Ara sols te posarè aquí las maneres de traure Parts.

Parts de la dotzena.

1 2.

Parts de vuyt.

8.

Per 1. pren un dotzè.

Per 2. pren un fisè.

Per 3. pren un quart.

Per 4. pren un ters.

Per 6. pren la mitat.

Per 1. pren un vuytè.

Per 2. pren un quart.

Per 4. pren la mitat.

Ab estas Parts ne faràs de quants numeros ne vülles apendrer, anant mirant, que las Parts vingan iguals al numero major, perque no puch pendrer mitat de est numero 3. sino lo ters, y així per un, prenèm de dotze lo dotzè, perque es numero igual à 1. y per 2. de vuyt prenèm lo quart, així ho observaràs de tot numero; y perque millor ho entengas, te posarè aquí alguns Exemples.

Exemple primer.

3 8 8 canas.
 1 2 sous 4 din.

7 7 6 sous.

3 8 8 sous.

1 2 9 sous 4.

 4 7 8 5 sous 4.

 2 3 9 lliu. 5 sous 4.

Exemple segon.

9 7 8 canas 3 p.
 8 sous 7 din.

7 8 2 4 sous.

mitat 4 8 9 sous.

dotze 8 1 sou 6.

quart 2 sous 1 $\frac{6}{8}$.mitat del q. 1 sou 0 $\frac{7}{8}$.

 suma 8 3 9 7 sous 8 $\frac{6}{8}$.

En lo primer exemple de la ma esquerra, no hi ha mes, que multiplicar las canas per 12 sous, en la forma que diguerem en lo multiplicar.

Després pendràs la part per los 4 diners, que de una vegada hiscan sous; y perque à rahó de 4 diners la cana, ò qualsevol altre cosa se te de menester 3 canas per fer 1 sou; pendràs lo ters de las canas, y si queda ningun ters cada un val 4 diners, y així després que has multiplicat per dotze (com te he dit) pendràs lo ters, dient desta manera: Lo ters de 3 es 1, posa lo 1 dret lo 3 baix de las multiplicacions; després diràs, lo 3 de 8 es 2, posa lo 2 baix com has fet del 1, y quedan 2, estos 2 son dezenas, que ajustadas ab lo 8 que se segueix son 28; ara digas, lo 3 de 28 es 9, y queda 1, est 1 es un ters que val 4 diners, conforme te he dit, y sumadas las partidas suma 4785 sous y 4; si vols fer lliu.

lliuras de estos sous, pren lo vintè, conforme te he ensenyat antes de eita, y seràn 239 lliuras 5 sous 4.

En lo exemple segon de la ma dreta, no hi ha altra cosa, que multiplicar las canas per los 8 sous, després pendràs las parts per los 7 diners, y perque 7 no te parts iguals à 12, los dividiràs en 6, y 1 per lo 6, pendràs la mitat, perque à rahò de 6 diners la cana se tenen menester 2 canas per fer un sou, y per un diner pendràs lo dotzè; perque à rahò de un diner la cana se han de menester 12 canas per fer un sou. Tambè podràs dividir los 7 diners en 4, y 3 per 4, pendràs lo ters, y per 3 lo quart, que tot vindrà fer una mateixa cosa. Després pendràs las parts del preu per los tres palms; y perque 3 no te parts iguals à 8, los dividiràs en 2, y en 1. Per 2 pendràs lo quart, perque 2 palms es la quarta part de la cana: Y per un palm, la mitat del valor del quart, per ésser un palm la mitat de dos palms, la qual faràs desta manera: Multiplicat ja lo 8 per las canas, pendràs la mitat per los 6 diners, dient: La mitat de 9 es 4, posa lo 4 baix la multiplicaciò del 8, y dret lo 9, y queda 1, que es una dezena, la qual ajustaràs ab lo 7, y tindràs 17. Digas ara: La mitat de 17 es 8, posa lo 8, (conforme has fet del 4) y queda una dezena, que ajustada ab lo 8 tindràs 18. Digas ara, la mitat de 18 es 9, posa lo 9, y no queda res. Ara pren lo dotzè de las mateixas canas, dient: lo dotzè de 97 es 8, posa sota lo 8, y queda una dezena, que ajustada ab lo 8 son 18; digas ara,

ara, lo dotzè de 18 es 1, posa lo 1; y quedan 6 diners, posa los 6 diners en son lloch. Ara pren per los dos palms lo quart del preu, dient desta manera: lo quart de 8 es 2, posa lo 2 baix lo 1, y dret lo 8. Ara passa à nals diners, dient, lo quart de 7 es 1, posa lo 1, y quedan 3, que son 3 quarts, que doblats son 6 vuytens, los quals posaràs en esta forma $\frac{6}{8}$. Després per un palm, pren la mitat del valor de 2 palms, dient: la mitat de 2 es 1, posa lo 1 sota del 2, y passa al diner, dient: la mitat de 1 es 0, y queda lo 1 diner, que fan 8 vuytens, y 6 de dalt fan 14, la mitat de 14 es 7, posa los $\frac{7}{8}$. suma las partidas, començant als trencats, dient, 6, y 7 son 13 vuytens, porque hi ha un diner, (per esser $\frac{8}{8}$ un diner) y $\frac{1}{8}$. posa los $\frac{1}{8}$. y porta un diner, lo qual ajustaràs ab los diners, sumantlos en la forma te diguè al sumar de sous, y diners, y trobaràs que suman 8397 sous $\frac{8}{8}$. conforme la veus dalt feta.

Advertint, que los numeros dels trencats sempre tenen de esser del valor de la minima part del tot; com es de canas, y palms te de esser 8. per esser lo palm la minima cosa de que parlam de canas, palms; y quarts te de esser 32, porque 32 quarts minima part, componen la cana, y aixi de lliuras, onças, y quarts serà 48, porque 48 quarts fan una lliura, &c. porque no hiscan trencats de trencats.

Podràs fer també estas, y altres Reglas de esta altra manera ab menos treball; es à saber, dels
sous

sous fefne diners; y si hi ha lliuras; y sous, fefne de tot sous; y si hi ha diners, fefne tot diners, y multiplicarlos per las lliuras, onças, ò altres especies; conforme ho veuràs ab esta, que posarè aquí baix ab est Exemple.

Exemple III. De Multiplicar.

<i>Vull saber</i>	287 ll 6 onças $\frac{3}{4}$ à rahò de 9 sous.	
	118 diners.	(10 din. la ll .
	<hr/>	12.
	2296 din.	<hr/>
	287 -- din.	108.
	287 --- din.	10.
<i>mitat</i>	--- 39 - din.	<hr/>
<i>vuytè de la mitat</i>	--7 - din. $\frac{18}{48}$.	118 din.
<i>suma tot</i>	--- 33932 din. $\frac{18}{48}$.	
<i>dotzè</i>	--- 2827 ls 8 $\frac{18}{48}$.	
	<hr/>	

Ja has vist com havèm feta esta Regla, que es dels sous fer diners, y multiplicarlos per las lliuras. Després havèm pres per las 6 onças la mitat del pren de una lliura; després lo vuytè del valor de las 6 onças per los $\frac{3}{4}$. que si be notas, $\frac{3}{4}$ es la vuytèna part de 6 onças. En la ultima part han quedat $\frac{3}{8}$, que aumentats es lo mateix que $\frac{18}{48}$.

CAP. V. EN LO QUAL SE DECLARA,
y explica la quarta, y ultima Regla General,
dita Partir.

PArtir, no es altra cosa, que repartir, ò dividir en iguals parts un numero major à altra de menor; eixint dels dos un numero tercer; lo numero major se diu Partició: lo numero menor se diu Partidor; lo numero eixit de dits dos se diu Produhit, com ho veuràs en exemples diferents, que posarè aqui.

Exemple primer de Partir.

Partició.	Partidor.
Vull Partir 8 6 8 7 5.	7.
1 6.	
2 8.	124 10. produhit.
0 7.	
0 5.	
5. sobras.	

Posada la Partició, que es lo numero que vols partir, posaràs al cap una ralleta, de la forma la veus posada, y sobre posaràs lo Partidor, que es lo numero per lo qual vols partir, y començaràs à partir lo 8 de la maneta per lo 7 del Partidor, dient desta manera, 8 partit per 7 ni donaràs 1, posa lo 1 baix la ralleta, y luego multi-

plicala

plicala per lo 7 del Partidor, dient desta manera: una vegada 7 es 7, fins à 8 ni va 1, lo qual 1 posaràs baix lo 8, y ferà com qui diu, que 8 partit per 7, ne toca 1 à cada un, y queda 1; mira ara com has fet esta primera operaciò, que sempre ho deus fer de la mateixa manera. En lo 1 que ha quedat ajustaràs una xifra de las que segueixen primer, que es 6, posantla que fassa numero ab lo 1, y tindràs 16; digas ara, 16 partit per 7 ni donaràs 2, posa lo 2 al costat del 1 sota la ralla à la ma dreta, y luego multiplicala per lo 7, com lo 1, y diràs, dos vegadas 7, fan 14, fins à 16 ne van 2, posa lo 2 baix lo 16, y ajusta y la xifra que se segueix, y tindràs 28 partits per 7, donaràs 4, posa lo 4 sota la ralla, y luego la multiplicaràs per 7, y fan 28, y diràs, que no queda res, posaràs un 0, y baixant lo 7, digas: 7 partits per 7 sen dona 1. posa lo 1, y multiplicat per 7, y seràn 7; que à fins à 7 no va res; posa un 0, y baixa lo 5; dient: 5 partits per 7, li donas zero, pos lo 0, y multiplicat per 7 es 0, fins à 5 van los mateixos 5; y perque no hi ha mes xifras que abaixar, ferà feta la Regla.

Advertinte, que fassas esta, y otras de una xifra moltes vegadas, antes que passes à ferne de dos, ò tres xifras, perque de altra manera no ne eixirias practich; per esser la Regla mes dificil tosa de las quatre Generals. De est modo de partir per una sola xifra, tant solament ten has de valer per apendrer de partir per moltes xifras; perque

que quant te convindrà partir per una sola xifra, ho faràs ab major brevedat desta manera. Si vols partir una partició per 2. pren la mitat; si per 3, lo ters; si per 4, lo quart; si per 5, lo quint; si per 6, lo sisè; si per 7, lo setè, &c. conforme ho veuràs ab estos exemples.

Parteix 8 6 8 7 5. à 2.

mitat 4 3 4 3 7. $\frac{1}{2}$

Parteix 6 1 0 5 7. à 6.

sisè 1 0 1 7 6. $\frac{1}{6}$

Parteix 8 1 7 0 9. à 3.

ters 2 7 2 3 6. - 1. t.

Parteix 1 9 5 0 8 6. à 9.

novè 2 1 6 7 6. $\frac{2}{9}$

Pera fer estas Reglas, y otras de Partir per una sola xifra ab brevedat, las faràs desta manera: Vols Partir 86875 per 2, pren la mitat, dient desta manera: la mitat de 8 es 4, la mitat de 6 es 3, la mitat de 8 es 4, la mitat de 7 es 3, y queda 1 dezèna, que ajustàr lo 5, fan 15, la mitat de 15 es 7, y queda una mitat, ab que diràs, que toca per cada hu dels dos 42437, y una mitat. Vols Partir 81709 per 3, pendràs lo ters, dient, lo ters de 8 es 2, y quedan 2, que ajustats ab lo 1, tindràs 21; lo 3 de 21 es 7; lo ters de 7 es 2, y queda 1; lo ters de 10 es 3, y queda 1; lo ters de 19 es 6, y queda 1, que es un ters, ab que diràs, que toca per cada un dels tres 27236, y un ters:

ters: vols partir 61057 per 6, pendràs lo sisè dient lo sisè de 6 es 1; lo sisè de 1 es 0, y queda lo mateix 1, que ab lo 0, tindràs 10; lo sisè de 10 es 1, y quedan 4, que ab lo 5 tindràs 45; lo sisè de 45 es 7, y quedan 3, que ab lo 7 son 37; lo sisè de 37 es 6, y queda un sisè; ab que diràs, que toca per cada un dels sis 2076, y un sisè: vols partir 195086 à 9, pren lo novè de 19 es 2, y queda 1; lo novè de 15 es 1, y quedan 6; lo novè de 60 es 6, y quedan 6; lo novè de 68 es 7, y quedan 5; lo novè de 56 es 6; y quedan 2 novens; ab que diràs, que toca per cada hu dels nou 27236, y 2 novens; y desta manera se farà qualsevol; de una xifra també podràs fer estas de la mateixa manera.

Part. 28710. | 8. à 30. Part. 951. | 68. à 500.

vers 9570 y 8 trentens) quint 190. y $\frac{168}{500}$.

Estas se fan llevant tantas xifras de la Partició de las de la ma dreta quants zeros hi ha, y després si la xifra queda un 4. pendràs lo quart, si 5, lo quint, conforme havem fet de la de una sola xifra, y quedaràn partidas, com has vist.

Exemple segon de Partir:

Vull Partir --- 3 9 8 7 5. | 3 4.
 5 8. —————
 2 4 7. 1 1 7 2.
 - - 9 3.
 - - 2 7 sobras.

Posada la Regla en forma, com la primera; pendràs de la Partició un numero, q̄ pugas partirlo per lo Partidor, y aixi en esta pendràs 30 partits per 34, dient desta manera; 3 primera xifra de la Partició partit per 3 del Partidor ni donaràs 1; posa lo 1 sota la ralla, y luego multiplica lo 1 per las dos xifras del Partidor, y primer à la de la ma dreta, dient, una vegada 4 fa 4, fins à 9 de la Partició van 5; posa lo 5 sota lo 9, multiplica la altra, dient, una vegada 3 es 3, à 3 pago; ja has vist com havèm feta la primera operació, partint 39 per 34, ne havèm donat 1, y ne han quedat 5. Ara baixa la altra xifra, que es 8, y tindràs 58, y tens altra Regla nova, no cuydante mes del 1, que has posat sota la ralla; digas ara de la mateixa manera, que has dit en la primera operació, 5 partits per 3 ni donaràs 1; posa lo 1 à la dreta del altre 1, y luego multiplical com has fet del altre, dient, 1 vegada 4 es 4, fins à 8 van 4, posa lo 4 baix lo 8; digas ara, una vegada 3 es 3, fins à 5 van 2, posa lo 2 baix lo

lo 5, y ferà fet fins la segona operació. Baixa lo 7, y tindràs 24, pren ara 24 per partir per 3, perque ja queda lo 7 per multiplicar lo 4, dient, 24 partits per 3, no li donaràs sino 7, perque 8 no pot esser, perque encara que es veritat, que de 24 partits per 3 sen poden donar 8, però com à 7 partits per 4, segona xifra del Partidor, nó se li puga donar també 8, per això ni donaràs tan solament 7, posaràs lo 7 sota la ralla, y multiplicar per las dos xifras, dient, 7 vegadas 4 son 28, y perque 27 no pot pagar 28, diràs fins à 37 van 9, posaràs lo 9, y guardaràs à la memoria las 3 dèzenas; multiplicaràs la altra, que es lo 3, dient, 7 vegadas 3, ò 3 vegadas 7, millor dit son 21, y 3 que aportas son 24. fins à 24 pago; baixa lo 5, y tindràs 95 per la ultima operació. Dient 9 partits per 3 ni donaràs 2, per la rahò dalt dita, 2 vegadas 4 fan 8, y perque també 5 no pot pagar 8, digas, de 8 à 15 van 7, y portas 1. digas, 2 vegadas 3 son 6, y 1 que porto son 7, fins à 9 ni van 2, y quedan 27, per no haver à que baixar altre xifra, y ferà acabada, donantne 1172 à cada hu dels 34, y sobran 27.

Ja te digui esser esta Regla la mes treballosa de las quatre; procura exercitarla, sino prest te olvidaria. Y perque al ferla no te pugas errar, te donarè algunas advertencias molt necessarias de saberlas.

Has de advertir primerament, que pera començar de partir, has de pendrer per la primera ope;

operació, una quantitat major, que no lo Partidor: perque no podràs partir en esta partició 3388 partits per 34, dient, 3 partits per 3, sino 33 partits per 3; perque be veus, que 33 no se pot partir per 34, y així per primera operació has de partir 338 per 34, donantli las que pugas.

Has de advertir segonament, que may pots donar dos xifras ab una vegada; ni may has de deixar de donarne alguna, ò be xifra, ò be zero quant hajes baixada la xifra.

Tercerament has de advertir, que sempre han de quedar xifras pera multiplicar las demès del Multiplicador: Com per exemple, si en esta operació 1489 partits per 2897, no podem pendrer 14 partits per 2, sino 1 partit per 2, donantli 0, perque no quedarian sino dos xifras, havent de quedar tres, per haverni tres en lo Partidor, que son 8, 9, y 7.

Has de advertir ultimament, que coneixeràs quant ni donaràs pochs; quant en la Resta queda mes quantitat, que en lo Partidor; y coneixeràs quen donas massa; quant no tindràs que pagar. Com per exemple, si parteixes 23 per 24, digas, de 2 partits per 2, ne donarè 1. Y multiplicaràs 1 vegada 4 es 4, fins à 13 ne van 9, y portant 1, multiplicaràs la segona, dient: una vegada 2 es 2, y un que apporto son 3, y veuràs clarament, que 2, no pot pagar 3, y així no pots donar sino zero: com millor ho compendràs ab lo exercici de ellas.

Exemple ultim. De Partir ab la Prova:

3 3 8 8 9 7 5	<u>(3 4 9)</u>	<i>Prova.</i>
- 2 4 7 9 - -	9 7 1 0	9 7 1 0
- - - 3 6 7 -		- 3 4 9
- - - - 1 8 5		<hr style="border-top: 1px solid black;"/>
(1 8 5)		8 7 3 9 0
		3 8 8 4 0 -
		2 9 1 3 0 -
		1 8 5 <i>sobras.</i>
		<hr style="border-top: 1px solid black;"/>
		3 3 8 8 9 7 5 <i>bona.</i>
		<hr style="border-top: 1px solid black;"/>

Posada ja la Regla, aixi en forma, y posada ja la ralla, y sobre la ralla lo Portidor, conforme las demès: Començaràs, dient: 33 partits per 3, donan 9; posa lo 9 sota la ralla, y multiplical per las tres; y primer per lo 9, dient, 9 vegadas 9 fan 81, fins à 88 van 7: posa lo 7 baix lo 8, y porta 8, multiplicantlo per lo 4, dient, 4 vegadas 9 son 36, y 8 que aportas son 44, fins à 48 van 4. Porta 4, multiplical per lo 3, dient, 3 vegadas 9 fan 27, y 4 fan 31, fins à 33 van 2 per la primera operació. Baixa lo 9, y tindràs 2479. Digas ara, 24 partits per 3 ni donaràs 7, posantlo à son lloch, multiplicantlo aixi mateix per las tres; dient, 7 vegadas 9 son 63, fins à 69 van 6, y portas 6, multiplica 4 vegadas 7 son 28, y 6 son 34, fins à 37,

vap

van 3. Porta 3, y multiplica la altra, 3. vegadas 7 son 21, y 3 son 24, à 24 pago, que es la segona operaciò. Baixa lo 7, y tindràs 367. Digas ara, 3 partits per 3 ni donaràs 1; multiplicant lo 1. dient 1 vegade 9 es 9, fins à 17 van 8, y portas 1, multiplica, dient, una vegada 4 es 4, un que aportas son 5, fins à 6 va 1 per la tercera operaciò. Baixa aixi lo 5, y tindràs 185, digas després 1 partit per 3, y ni donarè 0, y multiplicat per lo zero; diràs, 9. vegadas 0 es 0, fins à 5 van 5. multiplica 4 vegadas 0 es 0, fins à 8 van 8. Multiplica 3 vegadas 0 es 0, fins à 1 va 1, y ferà feta la Regla, conforme la veus formada.

La Prova se fa per lo multiplicar, que es multiplicant lo Partidor per la quantitat eixida, ò al contrari; pero millor es posar la quantitat major dalt; perque es mes breu lo multiplicar. Après ajusta lo que ha sobrat, y sumat junt, ha de fer la Partició justa, conforme has vist en la Prova. Y perque tingas noticia de tot lo tocant à las quatre Reglas, te posarè aquí alguns exemples del Partir Compost, que te serviràn de exemple per moltes altres, que no puch aquí posar per la brevedat promesa.

Un home ha comprat un Tosino, lo qual ha costat 13 lliuras, 10 sous, 8 diners, y ha pesat 7 robas, 15 lliuras, vol saber à com li ve la terça.

Exemple primer. De Partir Compost.

Preu 13 H 10 ls 8 din . Pes. 7 robas 15 lliuras
20 sous 26 lliuras

260 sous

182 lliuras

10 sous

15 lliuras

270 sous

Partidor 197 lliur. primas

12 din .

Prova

540 din .

197 lliur.

270

16 din .

8

(197

1182

3248

16 din . à tant la

179

1278

H prima, ò terça.

96 solr.

96

3248 din .

Pera fer esta operació, y altres de major, ò menor quantitat, la faràs desta manera; fes de las lliuras sous, que es multiplicar per 20 sous, ajustanthi los sous en cap. Dels sous fesne diners multiplicant per 12, y ajustant los diners en cap, y tindràs tot lo preu reduit à diners, q seràn 3248 diners. Fes aixi mateix de las robas lliuras, multiplicatlas per 26, y ajustaràs las lliuras en cap. Després parteix los diners per las lliuras de pes, y te

vin-

vindrà lo valor de cada terça, que son 16. diners, y quedan 96. diners en cap. Conforme la veus dalt feta, la prova serà multiplicant las lliuras per los 16. diners, ajustant las sobras, y tindrà de fumar los diners del valor; conforme la veus.

Exemple ultim de Partir Compost.

Un Adroguer per sa Botiga vol esmerçar 157 lliuras 10 sous ab Sucre, que la lliura val 3 sous y 10 diners, demana quantas lliuras ne podrà comprar.

<p>157 H 10 sous 20</p> <hr/> <p>3140 10</p> <hr/> <p>3150 12</p> <hr/> <p>- 6300 3150 -</p> <hr/> <p>37800 - 1000 -</p> <hr/> <p>280</p>	<p>3 sous 10 din. 12</p> <hr/> <p>36 10</p> <hr/> <p>46</p>
<p>(46</p> <hr/> <p>821 H.</p> <hr/> <p>tantas lliuras</p> <hr/> <p>(34) ne comprarà.</p> <hr/> <p>2 ls 10 sobras.</p>	<p><i>Prova.</i></p> <p>821 H 2 sous. 3 ls 10 din.</p> <hr/> <p>2463 ls. 410 ls 6 din. 273 ls 8 din. 2 ls 10 sob.</p> <hr/> <p>3150 ls.</p> <hr/> <p>157 H 10 sous.</p> <hr/>

Fes.

Fesne de las lliuras sous multiplicantlas per 20. y ajustey los 10 sous. Y dels sous fesne diners, y aixi mateix dels 3 sous 10 diners fesne diners. Parteix ara los diners que vols esmerçar per los diners que costa cada lliura, y vindràn las lliuras de Sucre, que ha de comprar, que son 821 lliura, y sobran 34 diners, que no arriba pera comprar-ne una lliura. La prova se fa, multiplicant lo preu de la lliura per las lliuras eixides, ajustanthi las sobras, que son 2 sous 10 diners, y sumàt junt faràn lo que esmerçà junt, altrament no estaria be, com ho veuràs en la Regla posada.

CAP. ULTIM. EN QUE TRACTA DE
las Reglas de Soldadas, Lloguers de Casas,
y Porratas de Censals.

Es sent las Reglas de Soldadas de Criats, Criadas, Lloguers de Casas, y Porratas de Censals tant usadas, y volent donar noticia del mes convenient, te posarè aqui unas Reglas breus, perque ab menos treball, y facilitat pugas saber à rahò de tant lo any à quant ve lo mes, y lo dia. Encara que dirà lo Comptador, que estas Reglas no son verdaderas, per rahò, que en ditas Reglas lo any no se compta sino per 360 dias, sent aixi, que te 365 dias, y lo any de Bixest 366. Mes à açò responch, que es molta veritat; però com es tant poca la diferencia, que sols en 22 lliuras hi ha la diferencia de un diner; be se poden posar, y usar de la manera te posarè abaix: pues se fan ab brevedat.

Atant lo dia à quant ve lo any.

A nals diners que guanyaràs, ò gastaràs quiscun dia, ajustay la mitat, y cada diner valdrà una lliura, y tantas gastaràs, ò guanyaràs lo any. Com es ara, à 16 diners lo dia ajustay la mitat de 16. que es 8. Y sumàt tirdràs 24 diners, que diràs 24 lliuras lo any. En est altre à 3 sous 3 diners, que son 39 diners, ajustay la mitat de 39. que son 19 diners una malla, que sumàt son 58 diners y malla, que diràs 58 lliuras 10 sous lo any.

16 diners

8 diners

 24 lliuras lo any

39 diners

19 diners y malla

 58 lliuras 10 sous

Atant lo any à quant ve lo dia.

Las lliuras que gastaràs, ò guanyaràs quiscun any, doblalas, y sumadas, de la suma traue lo ters, y seràn tants diners lo dia. Com es ara, à 30 lliuras lo any, doblàt seràn 60. de est 60 pren lo ters, y seràn 20 diners lo dia. En est altre, 12 lliuras lo any, doblàt son 24 lliuras; de est 24 pren lo ters, y seràn 8 diners.

30 lliuras

doble 30 lliuras

 60 lliuras

 ters 20 diners lo dia

12 lliuras

doble 12 lliuras

 24 lliuras

 ters 8 diners.

Reglas generals.

A tant lo dia quant ve lo mes.

A nals diners que gastaràs , ò guanyaràs cada dia , ajustay altre tant , y la mitat mes ; y sumat feràn tants sous al mes. Com es ara , à 16 diners lo dia doblats, y la mitat dels 16 mes sumats, feràn 40. y feràn 40 sous lo mes. En est altre , à 29 diners doblats, y la mitat de 29. que son 14 y malla, sumats feràn 72 y malla, que feràn 72 sous, y 6 diners.

	16 diners		29 diners
<i>doble</i>	16 diners	<i>doble</i>	29 diners
<i>mitat</i>	8 diners	<i>mitat</i>	14 diners y malla

<hr/>	<hr/>
<i>son</i> 40 sous lo mes	<i>son</i> 72 sous 6 diners.
<hr/>	<hr/>

A tant lo mes quant ve lo dia.

A nals sous que portaràs , cada mes los doblaràs , y de la Suma ne trauràs lo quint ; y feràn tants diners lo dia. Com es ara , 18 sous doblats feràn 36. lo quint de 36 es 7 diners, y un quint de diner. En est altre , 37 sous 6 diners doblats son 75. lo quint de 75 es 15 diners cada dia.

	18 sous		37 sous 6 din.
<i>doble</i>	18 sous		37 sous 6 din.

<hr/>	<hr/>
36 sous	75 sous
<hr/>	<hr/>
<i>quint</i> 7 din. i quint.	<i>quint</i> 15 diners.
<hr/>	<hr/>

A tant lo mes quant ve lo any.

A nals sous que gastaràs, ò guanyaràs lo any, los posaràs tres vegadas; y de la Suma traure lo quint, y seràn tantas lliuras lo any. Com es ara, posats 3 vegadas 21 son 63. lo quint de 63 lliuras son 12 lliuras 12 sous lo any.

21 -

21 -

21 -

32 -

32 -

32 -

 suma 63 ll

 suma 96 ll

 quint 12 ll 12 sous

 quint 19 ll 4 s.

A tant lo any quant ve lo mes.

A las lliuras que gastaràs, ò guanyaràs lo any, ajustay un zero; y després traure lo sisè, y seràn tants sous lo mes.

98 ll.

25 ll.

 980 s.

 250 s.

 sisè 163 s 4 din.

 sisè 41 s 8 din.

Ja has vist lo modo ab que fan estas Reglas; però considerant hi haurà algú, que li convindrà saberho; y tal vegada no aurà arribat à estas Reglas, posaré aquí una Taula ab los valors trets.

TAU:

TAULA PERA SABER LO QUES
guanya cada mes, y cada dia, sabent lo que
se ha guanyat lo any.

Lo any.	Lo mes.	Lo dia.
A 10 sous.	10 diners.	1 ters de diner.
A 1 H.	1 fs 8 din.	2 terços de din.
A 2 H.	3 fs 4 din.	1 din. y 1 ters.
A 3 H.	5 fs.	2 diners.
A 4 H.	6 fs 8 din.	2 din. y 2 terç.
A 5 H.	8 fs 4 din.	3 din. y 1 ters.
A 6 H.	10 fs.	4 diners.
A 7 H.	11 fs 8 din.	4 din. y 2 terç.
A 8 H.	13 fs 4 din.	5 din. y 1 ters.
A 9 H.	15 fs.	6 diners.
A 10 H.	16 fs. 8 din.	6 din. y 2 terç.
A 11 H.	18 fs 4 din.	7 din. y 1 ters.
A 12 H.	1 H.	8 diners.
A 13 H.	1 H 1 fs 8 din.	8 din. y 2 terç.
A 14 H.	1 H 3 fs 4 din.	9 din. y 1 ters.
A 15 H.	1 H 5 fs.	10 diners.
A 16 H.	1 H 6 fs 8 din.	10 din. y 2 terç.
A 17 H.	1 H 8 fs 4 din.	11 din. y 1 ters.
A 18 H.	1 H 10 fs.	1 fs.
A 19 H.	1 H 11 fs 8 din.	1 fs y 2 terços.
A 20 H.	1 H 13 fs 4 din.	1 fs y 1 ters.
A 21 H.	1 H 15 fs.	1 fs y 2 diners.
A 22 H.	1 H 16 fs 8 din.	1 fs 2 din. y 2 r.
A 23 H.	1 H 18 fs 4 din.	1 fs 3 din. y 1 r.

Lo any.	Lo mes.	Lo dia.
A 24 H. . . .	2 H.	1 fs y 4 diners. . .
A 25 H. . . .	2 H. 1 fs 8 din.	1 fs 4 din. y 2 t. .
A 26 H. . . .	2 H. 3 fs 4 din.	1 fs 5 din. y 1 t. .
A 27 H. . . .	2 H. 5 fs. . . .	1 fs y 6 diners. . .
A 28 H. . . .	2 H. 6 fs 8 din.	1 fs 6 din. y 2 t. .
A 29 H. . . .	2 H. 8 fs 4 din.	1 fs 7 din. y 1 t. .
A 30 H. . . .	2 H. 10 fs. . . .	1 fs y 8 diners. . .
A 31 H. . . .	2 H. 11 fs 8 din.	1 fs 9 din. y 1 t. .
A 32 H. . . .	2 H. 13 fs 4 din.	1 fs y 10 diners. .
A 33 H. . . .	2 H. 15 fs. . . .	1 fs 10 din. y 2 t. .
A 34 H. . . .	2 H. 16 fs 8 din.	1 fs 11 din. y 1 t. .
A 35 H. . . .	2 H. 18 fs 4 din.	2 fs.
A 36 H. . . .	3 H.	2 fs y 2 terços. . .
A 37 H. . . .	3 H. 1 fs 8 din.	2 fs 1 din. y 1 ter.
A 38 H. . . .	3 H. 3 fs 4 din.	2 fs y 2 diners. . .
A 39 H. . . .	3 H. 5 fs. . . .	2 fs y 2 terços. . .
A 40 H. . . .	3 H. 6 fs 8 din.	2 fs 3 din. y 1 t. .
A 41 H. . . .	3 H. 8 fs 4 din.	2 fs y 4 diners. . .
A 42 H. . . .	3 H. 10 fs. . . .	2 fs 4 din. y 2 t. .
A 43 H. . . .	3 H. 11 fs 8 din.	2 fs 5 din. y 1 t. .
A 44 H. . . .	3 H. 13 fs 4 din.	2 fs y 6 diners. . .
A 45 H. . . .	3 H. 15 fs. . . .	2 fs 6 din. y 2 t. .
A 46 H. . . .	3 H. 16 fs 8 din.	2 fs 7 din. y 1 t. .
A 47 H. . . .	3 H. 18 fs 4 din.	2 fs 8 din. y 1 t. .
A 48 H. . . .	4 H.	2 fs y 8 diners. . .
A 49 H. . . .	4 H. 1 fs 8 din.	2 fs 8 din. y 2 t. .
A 50 H. . . .	4 H. 3 fs 4 din.	2 fs 9 din. y 1 t. .
A 51 H. . . .	4 H. 5 fs. . . .	2 fs 10 din. y 1 t. .
A 52 H. . . .	4 H. 6 fs 8 din.	2 fs 10 din. y 2 t. .

Lo any.	Lo mes.	Lo dia.
A 53 U.	4 U 8 fs 4 d.	2 fs 11 din. 1 t.
A 54 U.	4 U 10 fs. . .	3 sous.
A 55 U.	4 U 11 fs 8 d.	3 fs 2 terços. . . .
A 56 U.	4 U 13 fs 4 d.	3 fs 1 din. 1 ters.
A 57 U.	4 U 15 fs. . . .	3 fs 2 diners. . . .
A 58 U.	4 U 16 fs 8 d.	3 fs 2 din. 2 ter.
A 59 U.	4 U 18 fs 4 d.	3 fs 3 din. 1 ter.
A 60 U.	5 U.	3 fs 4 diners. . . .
A 70 U.	5 U 16 fs 8 d.	3 fs 10 din. 2 t.
A 80 U.	6 U 13 fs 4 d.	4 fs 5 din. 1 ter.
A 90 U.	7 U 10 fs. . . .	5 sous.
A 100 U.	8 U 6 fs 8 d.	5 fs 6 din. 2 ter.
A 200 U.	16 U 13 fs 4 d.	11 fs 1 diner. . . .
A 300 U.	25 U.	16 fs 8 diners. . . .
A 400 U.	33 U 6 fs 8 d.	1 U 2 fs 2 d. 2 t.
A 500 U.	41 U 13 fs 4 d.	1 U 7 fs 9 d. 1 t.
A 600 U.	50 U.	1 U 13 fs 4 din.
A 700 U.	58 U 6 fs 8 d.	1 U 18 fs 10 d. 2 t.
A 800 U.	66 U 13 fs 4 d.	2 U 4 fs 4 d. 1 t.
A 900 U.	75 U.	2 U 10 fs 1 ters.
A 1000 U.	83 U 6 fs 8 d.	2 U 15 fs 6 d. 2 t.
A 2000 U.	166 U 13 fs 4 d.	5 U 7 fs 1 d. 1 t.
A 3000 U.	250 U.	8 U 6 fs 8 din. . . .
A 4000 U.	333 U.	11 U 2 fs 2 d. 1 t.
A 5000 U.	416 U 13 fs 4 d.	13 U 17 fs 9 d. 1 t.
A 6000 U.	500 U.	16 U 13 fs 12 din. . .
A 7000 U.	583 U 6 fs 8 d.	19 U 8 fs 10 d. 2 t.

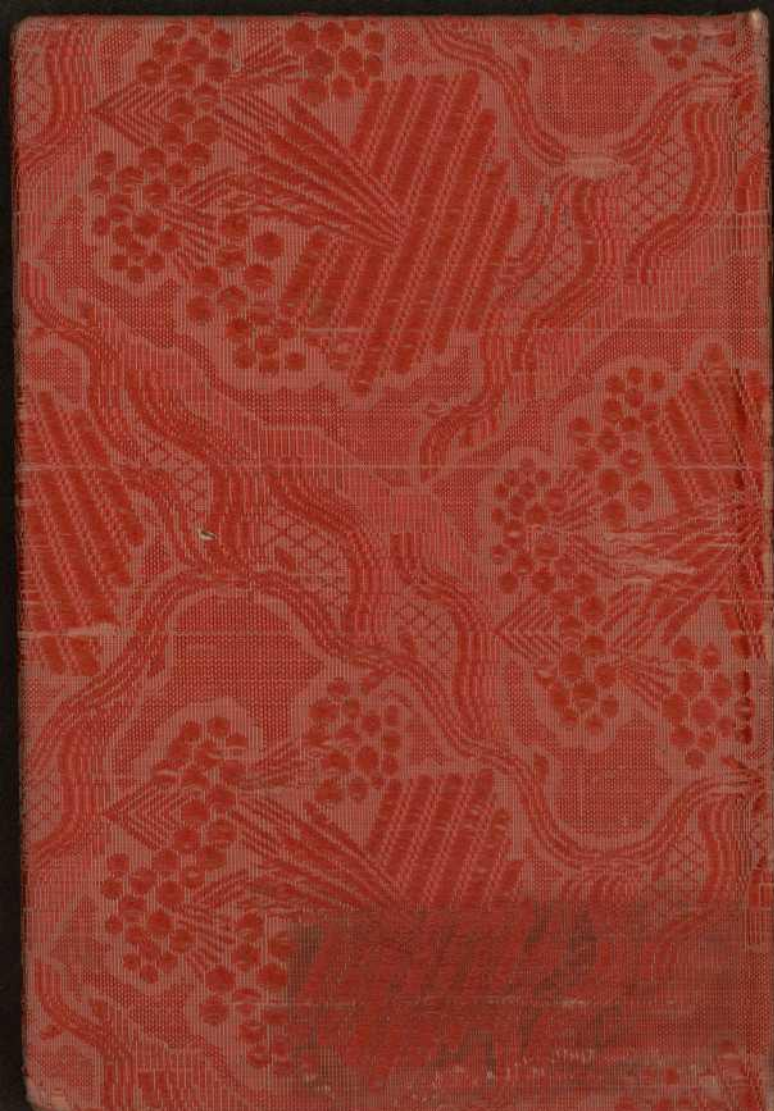
LAUS DEO.

132

132

España.

|| FERRN - ARTHEMELICA - BARRCELONA ||